

ver-se usat ja abans (cf. infra), aplicada a atuells, amb el sentit d'adornat amb sanefa': «una copa ab peu *gallonat*, e un anap o taça d'argent *gallonada*» en un doc. de 1458 transcrit en el *Manual de Novells Arditis* barceloní (II, 283), i «copa d'argent, daurada d'ins e de fora, ab peu, *gallonada*; --- item un anap d'argent, *gallonat* d'ins e de fora» en un altre de 1527 (ib. III, 395): no sorprendria que encara hi hagués algun cas de *-l-* escrita abusivament amb *-ll-* en data tan tardana, però ja costa de creure que el mot es repetís quatre vegades, i en dues escriptures diferents, si sempre aqueixa duplicació manqués de valor fònic: potser *ll*? De tota manera els contextos comproven la definició suggerida i això no es pot separar del fr. ant. *galonner*. Mentre que els exs. de *galló* que *AlcM* vol relacionar amb això, més aviat semblen contenir *galló* 'punta d'eina' de *GALL* II.

El mot francès es va introduir també en castellà [1650, i com a terme nàutic ja 1620], en portuguès *galão* i en it. *galone* id. Pertot com a terme militar, o de modes o lliurees. Contra el que suggereixen les aparences no és *galonner* el derivat de *galon* sinó viceversa, car aquest no apareix abans de 1584, i aquell és molt freqüent en totes les èpoques des del S. XII.

Diffícilment pot ser en francès una variant de *garlander* 'adornar amb garlandes', com creu Gamillscheg, car fóra estranya la falta constant de la *-r-*, més que més escrivint-se sempre amb *-l-* no pas *-ll-*; i, d'altra banda, la suposada base comuna **WERULARE* (derivada d'un francic **WERON* 'guarnir, enriquetar') és una formació ben inversemblant: el sufix purament llatí, i arcaic, *-ULARE*, afegit a un radical merament germànic, que, si entrà en romànic (cosa discutible), fou només localment i tardanament.

Pel que fa a la idea de Josef Brüch (*ZRPb.* LI, 484-486), és partir d'un verb francic **wōlōn* amb el sentit d'embolcar amb un cordó', deduït del b-al. mj. *wōlen* 'fermar un objecte a un altre amb cordes o gúmenes', neerl. *woelen* «premere, constringere, torquere», d'on l'angl. *woold* 'lligar (un arbre de nau trenca etc.) amb caps o llibants, per reforçar-lo'; però a part de prestar-se a objeccions semàntiques, resulta massa hipotètica, com sigui que ens obliga a postular: 1.ª un substantiu francic **wōlō*, -ONS, derivat del dit verb i desconegut en totes les llengües germàniques, i 2.ª un substantiu fr. ant. **galon*, del qual el verb *galonner* derivaria, i d'aquest es derivaria, després, el fr. mod. *galon*, tot en oposició flagrant amb la cronologia documentada.

Quant a derivar *galon* de *gala*, com se sol fer vulgarment, és impossible, perquè en francès *gale* no va significar mai el mateix que el *gala* cat.-cast.-it. sino només 'diversió, barrila'. L'única sortida que es podria prendre en consideració, és que *galonner* (i amb ell el nostre *engalonar*) fos alteració de *garlander* sota la influència de *galer* i *gale* 'divertir-se en festes'; però llavors encara caldria trobar una explicació més convincent que la vaga fórmula del «canvi de sufix», per explicar el canvi de *-ander* en *-onner*.

DERIV.: *Galonat* supra. *Engalonar*: «lo barret *enga-*

lonat com un mosso de l'esquadra» en el citat romanç de Pau Gibert. *Galonejar* «Ben arribats! —Esclamà alegrement don Manel, alsant enlayre son sombrero de palla de palma, d'amples ales y *galonejat* ab una cinta negra», Del Bosch, *Lo Segador*, 20. *Galoner, galonaire. Agalonar, agalonat. Engalonnement.*

GALÓ, 'mesura de líquids', pres del fr. *galon* (< *gallon*), d'origen incert o més aviat desconegut Mot recent i a penes naturalitzat en català (forma de Menorca, 1581). No registrat per fonts del Continent fins al S. xx. No es pot pendre seriosament en consideració de relacionar-ho amb l'ètimon, desconegut, de *GALLEDA*, i menys encara amb les seves formes romàniques; potser amb l'ètimon del fr. *jalon* 'fita'? Sembla haver-hi un arag. ant. *galaron* = fr. *galon* (Nav. Tomás, *DL.*, a. 1441). Cf. el que he dit d'això a *GALLEDA*.

Galoí, V. *gala Galondre, -a*, sembla resultar de *galoi* addicionat amb la terminació de *llondro* i *mandra*

GALOPAR, pres del fr. *galoper* id., i aquest probablement del francic **WALA HLAUPAN* 'saltar bé', perquè el galop consisteix essencialment en una sèrie de botes que el cavall va pegant. □ 1.ª doc.: princ. S. xv, Manescalies; *galop* S. XIII.

En la del ms. 215 de París: «Lo cavall --- guardau no li donàsseu gens dels sperons, ne-l corregeússeu, ne fort lo trotàsseu, fins que haurà complit quatre anys, e de alí avant poch a poch lo metreu en lo trotar, puys en lo *galopar*, puys en lo córrer»; també en la Manescalia de Díec, no gaire posterior. «Lleons, caymans y boes ab óssos blancs se topen, / ensemps ab llurs montanyes de glaç y de verdor; / ab eles, grans onades pel camp del mar *galopen*, / y sembla 'l món desfer-se d'espasme y tremolor», *Atl.* (172).

Fr. *galoper* i *galop* es troba des dels orígens literaris (el darrer ja en el *Roland*), i hi ha un oc. ant. *galaupar* (tar, fi S. XII), que conserva normalment el diftong germànic. Fora d'això, va passar manllevat des del francès a les diverses llengües romàniques (incloent-hi la forma oc. predominant *galopar*). L'etimologia germànica fou indicada primer per Grammont (*BSLP* XII, 1903, p. cv), reiterada per Herzog, Gamillscheg i Brüch (*ZRPb.* LI, 486), i acabada de demostrar per Frings (*ZRPb.* LVI, 189-90) i el *DCEC* (GALOPE). La forma de l'adverbi pogué ser **WELA* o **WALA* en francic: atinguem-nos a la preferència dels especialitzats Frings i Grammont per *WALA*; tot plegat seria la correspondència fonètica de l'angl. *well leap* i de l'al. *wohl laufen*.

DERIV.: *Galop* [S. XIII] «venien trotan e de *galop* aytant con podien», *Cròn.* Jaume I (50); «prengueren-se a córrer a *galop* tirat», JoMartorell (*Ag.* II, 244); «cavall qui va a *galop*: equus tollutarius», OPou (*ThPu.*, 34). *Galopant. Galopejar.*

Guilopo [documentat des del principi del S. XIX], pres del castellà provincial *galopo*, extret del francès *galopin* [c. 1400] 'noi que hom envia a fer missat-